

A helyzetben az volt a legszomorúbb, hogy a viszálykodás még a német megszállás után is folytatódott. Világosan látható ez a Központi Zsidó Tanácsban, ahol a neológ képviselők általában azt hangsúlyozták, hogy a német és magyar hatóságok törvényeit s utasításait szigorúan be kell tartani, míg az ortodox és cionista vezetők néha merészebb álláspontot képviseltek. A Tanácson belüli ellentétekre a náci is felfigyeltek, és kajánul számoltak be róluk berlini feletteseiknek.³⁵

A vallási viszályokon kívül a magyarországi zsidóságot az asszimilát-akkulturált csoportok és a cionisták (akik közül sokan szintén teljesen asszimilálódtak) közötti politikai konfliktusok, a gazdagok és szegények eltérő gazdasági érdekei, a nagyobb, részben önálló gyülekezetek rivalizálása is sújtotta. Mindezt a féltékenység és a személyes gyűlölködés tetézte, amely e közösségek számos vezetőjét szűk látókörű célok követésére ösztönözte.³⁶ A magyarországi zsidóság vezetői emiatt tökéletesen alkalmatlanok voltak arra, hogy a szélsőséges vézskorszak igényeire alkalmazkodó, hatékony vezetést valósítsanak meg.

Az SS a Tanács különleges feladatának azt szánta, hogy hamis biztonságérzetet keltve, engedelmessébe ringassa a zsidó tömegeket. Ugyanez volt a szándékuk a cionista vezetőkkel is, akikkel később sajátos „mentési” üzleteket kötöttek. Noha ezek a vezetők egyre jobban tudatára ébredtek annak, hogy milyen funkciót szánnak nekik, tehetetlenek voltak, és úgy érezték, csapdába csalják őket. A hatalom a németek kezében volt, akik ráadásul a magyarországi antiszemita elemek lelkes támogatását is élvezték, s rendelkezésükre állt az ország egész elnyomó apparátusa. A dá-noktól eltérően a magyarok alapvetően passzívok maradtak, sokan közülük – az előző két évtized bűnös antiszemita propagandájától átítatva – mire sem vágytak inkább, mint hogy a zsidóktól kisajátított vagyonból részesüljenek. Ilyen körülmények között a Tanács tagjai először halogató taktikával, majd később a kormányzóval való kapcsolat újrafelvételével próbálták menteni a menthetőt. A cionista vezetők viszont az ún. Európa-terv keretében az SS-vonalat követték: megpróbálták lefizetni a németeket (lásd a 29. fejezetet). A vidéki zsidóság szempontjából a két módszer egyaránt hasznavehetetlennek bizonyult: őket, a hazai internálótáborokban, munkaszolgálatos-egységeknél lévők és még közel 18 000 egyéb személy kivételével, rövid időn belül Auschwitzba deportálták.³⁷

Akárhogyan okoskodtak, akármilyen módszerekkel éltek a Zsidó Tanács tagjai, történelmi tény marad, hogy ezek a tehetetlen, elszigetelődött emberek akaratlanul és kellenlenül bár, mégis együttműködtek a nációkkal és magyar martalócaikkal a végleges megoldást előkészítő lépések végrehajtásában, miközben tetteiket folyton úgy értékelték, hogy az adott körülmények között azok a közösség javát szolgálják. Mint Itzak Olshan, Iz-